

kilometers kokend asfalt

Een persoonlijk roadmovie-onderzoek

door **Aron Goossens**

studentnummer 3017904

03 - 04 - 2021

Benjamin zei: "Ik rijd naar ergens anders"

- Louis Neefs (*Mijn Vriend Benjamin*)

Proloog

De onderzoeksvraag

Najaar 2020.

Ik lees *Zen en de kunst van het motoronderhoud*. Robert Pirsig, schrijver en ik-verteller van het boek beschrijft een maandlange motorreis, van Minnesota naar de kust van Californië. Met zijn zoontje Chris achterop en zijn hoofd vol gedachten reis ik 367 bladzijden met Pirsig mee.

Hoewel in ieder hoofdstuk van het boek een fysieke verplaatsing per motor beschreven staat, gebeurt de ware reis intern. Pirsig herinnert zich in ieder hoofdstuk fragmenten uit het leven van zijn vroegere zelf. Een 'zelf' die volgens hem niet meer bestaat, een zelf die is gestorven.

Onder invloed van zijn zoontje Chris, komt Pirsig aan het einde van het boek erachter dat die vroegere zelf nog niet volledig dood is. Chris wijst zijn vader erop dat hij altijd in gedachten is en geen idee heeft waarom ze deze reis maken. Door deze opmerking versmelten heden en verleden plotse-ling en Pirsig spreekt zichzelf toe:

“In Godsnaam bevrijd hem van deze last! Wees toch weer één mens!” ¹

Vanaf dit moment is de oude Pirsig echt dood, hij is weer één geworden. Van verscheurdheid beweegt Pirsig naar eenheid. De fysieke motorreis is zijn middel geworden om weer één mens te worden in plaats van te schipperen tussen twee persoonlijkheden. De reis is ook het middel geweest waarin Chris heeft kunnen aangeven wat hem dwarszit aan zijn vader.

De reis vormt zowel Pirsig als Chris.

Ik herken me in dit verloop. Reizen en de liefde voor reizen hebben mij gevormd, de reisnarratieven, de reisfilms en de roadmovies zijn de verhalen die mij het meeste aangrijpen, die mij tot op heden hebben gemaakt tot wie ik ben. Daarvan ben ik overtuigd. Het doel is om erachter te komen hoe dat is gekomen.

ONDERZOEKSVRAAG:

Hoe hebben de roadmovie en het roadmoviepersonage mij gevormd?

Een persoonlijk roadmovie-onderzoek

Zoals *Zen en de kunst van het motoronderhoud* een reisverhaal is met een uitermate persoonlijke ontwikkeling, zo is ook dit onderzoek opgebouwd.

Grotendeels chronologisch zal ik de lezer door mijn leven meenemen. Ik zal mijn liefde voor het roadmoviegenre duidelijk maken aan de hand van persoonlijke anekdotes. Ik zal mijzelf spiegelen aan roadmoviepersonages en zo een inkijk geven in mijn persoonlijke ontwikkeling.

Dit onderzoek is een verhaal, met nuances, met spiegels, met cinematografie, mijn schrijfproces en boordevol referenties.

En hopelijk met genoeg momentum om de lezer te vervoeren.

¹ (Pirsig, 1974)

Definities van het leven

Voordat ik mijn levenservaringen spiegel aan roadmoviepersonages is het van belang om die ervaringen te duiden. Zonder deze duiding zijn mijn ervaringen niet meer dan anekdotes van momenten en gevoelens die impact hebben gehad en alles of niets kunnen betekenen.

Als eerste zoek ik duiding in de populaire metafoor van *de levensreis*, die logisch lijkt aan te sluiten bij het roadmoviegenre.

In Joep Dohmens vijfde deel van *Het leven als kunstwerk*, genaamd: *Actuele levenskunst - het leven als reis* benoemt hij verschillende invalshoeken om het leven als reis te kunnen zien. Dohmen noemt een aantal analogieën/overeenkomsten tussen het leven en de reis.⁴

Zo zijn daar:

- vertrek en aankomst
- de levensweg
- geboorte en dood
- koersen
- bestemming
- je leven inrichten
- rondreizen
- tijd doorbrengen
- experimenteren
- leven in de tijd
- gedwongen oponthoud
- gebeuren
- sabbatical
- hoogtepunten, dieptepunten
- een fijne tijd
- sociaal kapitaal
- de reis als vlucht
- de romanticus komt nooit aan

Al deze overeenkomsten zijn op een bepaalde manier te koppelen aan mijn levenservaringen, thuis of op weg, die ik in een dagelijkse situatie of juist in buitengewone omstandigheden meemaak.

Het is daarom aanlokkelijk om de metafoor van het leven als reis uit te werken.

Deze levensdefinitie sluit (uiteraard) heel goed aan bij het genre van de roadmovie. Alle hiernaast genoemde overeenkomsten die Dohmen tussen 'het leven' en 'de reis' noemt zijn tot plotpunten in bijna iedere roadmovie te herleiden.

De roadmoviescenarist zal waarschijnlijk altijd bevestigen dat het leven een reis is. Op die manier is zijn film de moeite waard, alleen al voor de reis op zich.

De reis beweegt het personage, geeft het personage de voedingsbodem voor ontwikkeling en geeft betekenis aan de wereld om hem/haar heen.

Het leven kan echter ook op vele andere manieren beschreven worden.

Ik bekijk half januari 2021 een interview van het platform *London Real* met scriptgoeroe Robert McKee, in eerste instantie voor wat extra informatie over scenarioschrijven. McKee's definitie van het leven als een 'uphill battle' blijft me bij.⁵

Volgens McKee hebben we verhalen nodig om het leven het hoofd te bieden. Volgens hem is het leven geen reis maar een constante strijd om te overleven.

⁴ (Dohmen, 2016)

⁵ (McKee, 2017)

De aankomst, de zelfverwezenlijking

David Laderman beschrijft in het boek *Driving Visions* aan de hand van de films *The Wild Angels* en *The Wild One* dat de 'bikerfilms' uit de jaren 50 en vroege jaren 60 spirituele voorgangers zijn van de roadmovie. Volgens Laderman vertonen deze films personages die thuis zijn in op reis zijn.

... "wild angels" form a kind of alternative, underground society that plays by it's own rules-the foremost of which seems to be that their "home" is the open road. ¹¹

De bikerfilm *The Wild One* is de enige 'roadmovie' die een letterlijke vermelding krijgt in mijn afstudeerscenario *The Rocky Road to Jim*. Voornamelijk om het thema van het leven op de weg duidelijk te maken.

EXT. RINGWEG AMSTERDAM. DAG

Farzad en Jim zitten samen op de motor. Farzad rijdt met een fijne vaart over de ringweg van Amsterdam, stuurt de motor soepel van de ene naar de andere rijbaan.

FARZAD (V.O.)

Ik zag gisteren een film, *The Wild One*, met Marlon Brando.

JIM (V.O.)

(in een gek stemmetje)

Marlón Brandó.

FARZAD (V.O.)

(grinnikend)

Sukkel.

Farzad draait een lekker bochtje op een afrit. Beide mannen kijken gelukkig met de zon op hun gezicht en samen op de motor.

FARZAD (V.O.)

Mister Brandó had het over: 'we just go'. Motorrijden zonder doel ofzo.

Gewoon gaan.

JIM (V.O.)

Uh-huh.

FARZAD (V.O.)

Ja, ik weet niet. Dat zit nu in mijn kop.

Het eindeloze rijden, het gevoel van 'just going' en op die manier thuiszijn is mijn antwoord op de zoektocht naar thuis. Zodoende spiegel ik mijzelf ook aan het personage Johnny (Marlon Brando) uit *The Wild One*. Hij representeert voor mij het thuisgevoel dat ik heb gevonden in het reizen.

Maar deze levenshouding laat wel een vraag als een gapend gat open: is het ook mogelijk om het eindeloze gaan achter je te laten? Kan je de auto of motor na de roadmovie parkeren om hem

11 (Laderman, 2002)

nooit meer aan te zetten? Betekent het bereiken van Ithaka het einde van de reis en de zoektocht?

Deze vragen botsen met het romantisch beeld van *The Wild One*, maar ook met andere jaren 60 roadmovies, waar de vraag omtrent de aankomst nooit wordt gesteld. Films zoals *Easy Rider* en *Bonnie & Clyde* (1967) gaan over protagonisten die op reis gaan/op reis zijn zonder bestemming.

Vanuit cultuur-historisch perspectief is het logisch dat jaren 60 roadmovieprotagonisten nooit terugkeren naar huis. De protestgeneratie van de jaren 60 stond volledig in het teken van ontworsteling aan conventies, op weg naar een nieuwe tijd. De jaren 60 is in dat opzicht de perfecte bakermat voor het ontstaan van de roadmovie. De strijd tussen vrijheid en geborgenheid is in geen enkel historisch tijdperk beter uitgedragen.

Pas wanneer het roadmoviegenre 'volwassener' wordt na de jaren 60, vind ik een antwoord op mijn vragen wat we aan moeten met de terugkeer.

Het slot van David Lynch' film *Wild at Heart* (1990), een film die qua sfeer veel wegheeft van het jaren 60 vrijheidsideaal met personages die zoveel mogelijk los van de maatschappij opereren, presenteert een verrassend antwoord waaraan ik me kan spiegelen.

Hoofdpersonage Sailor (Nicolas Cage) kiest ervoor om bij Lula (Laura Dern) en hun zoontje te blijven, ondanks dat hij in eerste instantie wil vertrekken en verder wil reizen.

162A. EXT. CITY STREET - LATE AFTERNOON/EVENING

CU OF SAILOR'S FACE - a bright light illuminates it.

In the sky above Sailor, a large glowing bubble holding the beautiful Good Witch of the North comes floating down above him.

GOOD WITCH

Sailor Ripley...

Sailor's eyes suddenly see the Good Witch through his closed eyelids. His mouth speaks through closed lips.

SAILOR

The Good Witch...

GOOD WITCH

Sailor... Lula loves you.

SAILOR

But I'm a robber and a manslayerer
and I haven't had any parental
guidance.

GOOD WITCH

She's forgiven you of all these things
... You love her... Don't be
afraid, Sailor.

SAILOR

But I'm wild at heart.

GOOD WITCH

If you are truly wild at heart, you'll fight for your dreams... Don't turn away from love, Sailor... Don't turn away from love... Don't turn away from love.

The Good Witch disappears. ¹²

In deze (surrealistische) scène ontmoet Sailor het *Wizard of Oz*-personage the Good Witch. The Good Witch vertelt Sailor om bij Lula te blijven, zelfs al is hij *wild at heart*, hij hoeft zichzelf niet te verloochenen om toch voor haar te kiezen. Sterker nog, juist het kiezen voor Lula is het punt van zelfverwezenlijking dat Sailor in deze film bereikt.

Sailor ziet zichzelf nog altijd als een probleemgeval, iemand die zichzelf moeilijk kan beheersen en daarom beter niet bij Lula kan blijven. Toch staat hij op, gaat naar Lula en verklaart haar zijn onsterfelijke liefde.

In deze scène sluit mijn wereldbeeld van de zoekende mens aan bij het personage Sailor. Sailor omarmt zijn zoekende bestaan. Al is dit bestaan niet meer op reis maar in een huiselijke gezinssetting, hij is nog steeds diezelfde wildebras.

Binnen het roadmoviespanningsveld tussen komen en gaan is Sailor nu aangekomen. Hij heeft een nieuw thuis gevonden. De zoekende mens zal echter altijd een nieuwe zoektocht aangaan en zo zullen er steeds nieuwe verhalen te vertellen zijn.

12 (Lynch, 1990)

De verklaring

Om te leren van een reis of een zoektocht moet je soms een beetje uit de bocht vliegen. Dat heb ik geweten in dit onderzoek.

Met de intentie om niet te veel tekst te schrijven en het mezelf gemakkelijk te maken is het plan in oktober 2020 geboren om een kort onderzoek naar roadmoviepersonages te schrijven en dan alle aandacht op een video-essay te richten.

Ik ben uit de bocht gevlogen en bovenstaand onderzoek is het resultaat. Toch moet ook het video-essay er komen.

Tijdens een bespreking met mijn onderzoeksbegeleider Ernie Tee op 11/02/2021 bespreken we dat het goed is als het beoogde video-essay geen 'essayficering' wordt van het onderzoek. Juist het feit dat het een losstaand product is, uit het onderzoek geboren maakt het van toegevoegde waarde.

Het is mijn ambitie om het video-essay als losstaand product op YouTube te publiceren in de hoop dat de buitenwereld het mogelijk interessant vindt. Hiervoor is het van belang dat het video-essay niet te lang en niet te persoonlijk is.

Het schrijven en maken van dit video-essay geeft mij de mogelijkheid om nog een stuk tekst te schrijven dat meer gaat over cinematografie, plot en scenario zonder dat het gekoppeld is aan mijn zelfonderzoek of afstudeerscenario.

Daarnaast mag het video-essay ook gezien worden als een erkenning voor de tijd waarin we leven. De toekomst van cinema ligt bij streamingdiensten, het heden en de toekomst van entertainment bij online content en een platform als YouTube heeft allang zijn effectiviteit bewezen. Terwijl het schrijven van mijn onderzoek het afronden van mijn studie betekent, betekent het video-essay mijn intrede in de online wereld, de buitenwereld en het werkveld.

Het video-essay is met onderstaande link te bekijken op YouTube:

https://www.youtube.com/watch?v=59nq2au_aeo&ab_channel=AronGoossens